

2.

SPECIMEN ACADEMICUM
DE
LINGUARUM STUDIO
AB
INGENIO PUERILI
HAUD ALIENO.

CUJUS PARTEM PRIMAM,
Conf. Ampl. Facult. Philos. Reg. Acad. Aboëns.

Publicæ bonorum censuræ modeste submitunt

ABRAHAMUS CAJANUS,

Philosophiæ Magister,

&

NICOLAUS PETRUS HOLMSTRÔM,

Stipendiarii Regii Ostrobotnienfes.

In Aud. Majori die XXX Mart. MDCCCIII.

Horis a. m. confvetis.

ABOÆ, typis Frenckellianis,

MAGNÆ
IN SACR. REG. MAJESTATEM
FIDEI VIRO,
REGIÆ CANCELLARIÆ CONSILIARIO NOBILISSIMO,
REG. ORD. DE SEELLA POLARI EQUITI SPLENDIDISSIMO,
ELOQUENTIÆ PROFESSORI AD REG. ACAD. ABOËNSEM
MERITISSIMO,
LITTER. HUMAN. HISTOR. ET ANTIQVITATVM,
REG. SOCIET. SC. UPSAL. &c. SOCIO CELEBERRIMO,
DOMINO
HENRICO GABR.
PORTHAN,
FAVTORI ET BENEFACTORI SUMMO,
SACRVM DEBUIT, VOLVIT

cultor devotissimus
ABRAHAMVS CAJANVS.

DE
LINGUARUM STUDIO
AB
INGENIO PUERILI
HAUD ALIENO.

Longum iter est per præcepta, breve & efficax per exempla.
SENECA.

§. I.

Sententiæ philosophorum de origine linguarum in duas quasi classes commodè describi possunt, quarum altera Deo omnium rerum creatori eam immediate acceptam refert, hominibus ipsis altera. Si hæc præfertur, difficile haud est intellectu, linguarum inveniendarum usurpandarumque hanc unam rationem, unumque consilium fuisse, ut cum altero communicare quisque cogitata sua posset. Id ut
A fieri

fieri posset, constituendum, si non solemnī aliquo
 communique decreto, consuetudine tamen, erat, quæ
 cuique vocabulo notio subiecta esse deberet. Quare
 cuique communi sensu ornato in oculos statim qua-
 si incurrit, nexum tam arctum tamque intimum es-
 se inter ideas hominum & vocabula, ut sibi invi-
 cem quasi manus auxiliatrices porrigant. Quid e-
 nim esset homo, omnium ille creaturarum eam e-
 tiam ob causam princeps, quod ideas suas, inpri-
 mis rerum incorporearum, iudicia atque ratiocinia
 verbis maxime articulatis cum aliis possit communica-
 re, nisi esset nexus quidam & convenientia inter i-
 deas ejus & verba? Quid linguæ, sublato nexu ea-
 rum cum ipsīs ideis? Quid nisi vanæ omnino ina-
 nesque nugæ, atque igitur non dignæ, quibus discen-
 dis mortales vel momentum temporis adhiberent.
 Cum vero constet, quancumque linguam verbis con-
 stare, verbis vero omnibus ideam quandam debere
 esse subiectam, ideasque verbis apte adeo commo-
 deque exprimi, ut summo contendere queamus ju-
 re, nullam idearum nostrarum cum aliis communi-
 candarum rationem esse cum illa, quæ linguis pro-
 prie sic dictis efficitur, comparandam; cumque lin-
 guæ simul quammaxime ad excolendas facultates
 mentis humanæ & ideas abstractas & formandas &
 in mente retinendas conferant: diu dubii non hære-
 bimus, quin affirmemus esse nexum arctissimum in-
 ter ideas nostras & verba, linguasque ideo dignas
 esse, quibus discendis tempus adhibeamus.

At,

At, quænam ætas earum, quibus olim gens Romana (neque a nostris moribus hac re admodum abludens) vitam metiebatur humanam, sive *Infantis*, sive *Puerilis*, sive *Adolescentia*, sive denique *Juvenilis* ætas (*Virilem* enim, *Senilem* atque *Decrepitam* nemo puto hoc respectu commendabit) juxta studiorum nostrorum hodiernam rationem aptissima erit atque maxime idonea ad linguarum studium urgendum? Et quomodo in illis discendis procedetur, ut studium earum ingenio discentium non repugnet? Ad *illam* quæstionem respondemus: ætatem *puerilem* (ubi statim a cunis non licuit linguam aliquam, quod vernaculæ contingit, discere) aptissimam esse atque maxime idoneam, ad *hanc* vero: *sapientem methodum*, de qua pro virili in sequentibus exponemus, utramque paginam facere. Hæc vero jam cogitata nostra: *de linguarum studio ab ingenio puerili haud alieno*, in publicam proferre lucem audentes; benignam lectorum, quippe qui recordari debebunt, vires juveniles præstare, non valere, quæ a peritis maturisque expectare & postulare licet ingeniis, & expetimus & speramus censuram.

§. II.

Linguas (præter vernaculam) ob multiplicem præclaramque utilitatem, quam pariunt, dignas esse, quibus, quotquot ad veram solidamque doctrinæ eruditionisque laudem nostro jam hoc ævo pertingere

re voluerint, discendis studeant, nullum est dubium: ætas vero puerilis an aptissima sit atque maxime idonea ad studium earum nec ne? Hæc igitur erit prima quæstio, de qua nobis venit disputandum.

Sententiæ philosophorum de hac etiam re in duas classes abeunt, quarum una affirmat quæstionem, negat altera.

Utraque igitur propius considerata est.

§. III.

Cum homines post medii (ut dicitur) ævi barbariem, veritatis amore excitati ad veram culturæ laudem Romanorum Græcorumque scriptis evolendis ac diligenter tractandis grassari sibi proposuissent; difficile illis non fuit animadvertere, quantæ utilitatis ac fere necessitatis uberrima cognitio linguæ Latinæ Græcæque sibi esset. Hinc itaque usu invaluit, ut literarum amici harum studium linguarum vehementer amare & pueris uti præclarissimum commendare inciperent. Nec ita pridem tota fere ætas puerilis & omne studium in linguis sic dictis eruditis (Latina, Græca, adde Hebraicam) discendis consumebatur. Nunc contra multi illud fere volunt in exilium ejicere, contententes ætatem puerilem scientiis, ac imprimis Mathematicis, discendis adhibendam esse potius, quam linguis. Fundamentum asserti sui hoc ponunt, quod pueri adsuefaciendi sint
ideis

ideis universalibus formandis, quod Matthesin felicissime efficere putant. Hanc omnes quidem reliquas fere scientias in acuendis adolescentium ingeniis superare non minus verum est, quam HORATIUM vere pronunciare: *Scribendi recte, sapere esse & principium & fontem* (a). Jam vero agitur de pueris, quorum animi vires ad studia subtiliora, quale est Mathematicum, urgenda non sunt satis acutæ aut maturæ; unde (quod quidem experientia docet) postea uno sæpe anno plus proficiunt, quam antea, si ingenium illis torfissent, per plures præstare valuisent. Studiorum præterea nostrorum hodierna ratio tali consilio vel maxime adversatur. Iis enim temporibus vivimus, quibus cognitio plurium linguarum præclarissimum adminiculum est ad solidam doctrinam perveniendi. Multæ hodie sunt gentes, quæ in literarum studio quasi æmulantur, quæque librorum cognitione nostra dignorum copia gaudent, & quotidie augentur, quibus legendis doctrina solida feliciter comparari potest. Theologo, verbi gratia, qui nostro jam ævo doctrinæ laudem sibi comparare voluerit, necessarium est, doctissimorum virorum iudicio, ut linguæ suæ vernaculæ studio (b) cognitionem

(a) De arte poetica v. 309.

(b) De hoc Cel. NÖSSELT *Anweisung zur Bildung Angehender Theologen*, (Halle 1791, 8vo) I B. § 95, pronuntiat: "Es ist nicht genug, daß wir unsre Muttersprache durch

nem quarundam peregrinarum hodie florentium (c) (*Germanicæ* imprimis, *Gallicæ* & *Anglicæ*) ac linguarum sic dictarum Eruditarum (d) mature addat.

Nec quisquam hic objiciat, Græcos, vehementi linguæ suæ vernaculæ amore ductos & peregrinas linguas uti Barbaras contemnentes, maximos tamen in artibus scientiisque fecisse progressus, nosque ideo etiam ope linguæ nostræ vernaculæ ad idem

„übung nothdürftig lernen, sie verdient studiert zu werden selbst in Kleinigkeiten.“

(c) Idem l. c. §. 104 dicit: „Unter den übrigen lebendigen Sprachen ist die *Französische*, *Englische*, und allenfalls die *Italiänische* dem, der sich der Theologie widmet, am nützlichsten.“

(d) Idem §. 113: „Dem, der sich der Theologie widmet, ist die Kenntniß der *Griechischen* und *Lateinischen* Sprachen auch dadurch unentbehrlich, daß ohne sie weder der verstand der Heiligen Schrift, auf der doch unsere Religion beruht, noch andre Theile der Theologie überzeugend erkannt werden können.“ — & §. 150: „Außer den bißher erwähnten Sprachen ist für den, der sich der Theologie widmet, die Kenntniß der *Hebräischen* Sprache am nothwendigsten, nicht nur wegen der Bücher des Alten Testaments, die meistens in dieser Sprache abgefaßt sind, sondern weil auch in den Büchern des Neuen der Vortrag fast durchauß nach der Hebräischen Denk- und Sprachart gebildet ist, und sie nicht richtig verstanden werden können, wenn man jene nicht aufs dem Alten Testament kennen gelernt hat.“

dem culturæ eruditionisque fastigium, ac ii, posse pervenire, nam ratio studiorum eorum alius indolis naturæque magnam partem erat, ac nostrorum est hodierna.

Nec denique studium linguarum ingenio puerili est tam adversum, ut venditant qui ad experientiam diligentius non attendunt; linguas enim pueri vulgo discunt facile.

Ac hac ætate homines ad earum cognitionem imprimis feliciter pertingere, quotidiana testatur experientia. Nonne legimus celebrem illum puerum Lubecensem *Henricum Heineken* ætatis suæ anno quarto plurimum jam linguarum peritum diem obiisse supremum, præmatura confectum ingenii cultura, quæ corpus non pateretur vires necessarias acquirere: unde discamus cavere, ne studium linguarum (aut aliarum literarum) intempestivo studio nimis urgeatur, sed corpori etiam necessaria crescendi & invalescendi concedatur facultas.

Cur autem pueri apti imprimis sint atque idonei ad operam linguis addiscendis dandam, ratio non est e, longinquo petenda. Quamprimum enim tuto jam pede terram signare possunt; res plurimæ circumjectæ undique in sensus eorum incurrunt, quarum nosse nomina avent; instrumenta sermonis sunt admodum flexibilia & conversatione cum adultioribus verbis pluribus cum pronunciandis, tum memoria

riæ infigendis adfueſcunt. Facultates viresque animi ſimul magis magisque augentur atque ſeſe exſerere pergunt, ſine corporis damno, quin ejus lucro, ſi modice exercentur; memoria & phantaſia nunc valent maxime, atque ad imitandum ſumma cum facultate tum pronitate adjuvantur.

Memoriam quidem puerorum, qua animi facultate ſtudioſis linguarum inprimis opus eſt, copię verborum, quæ quaſi elementa ſunt linguarum, comparandæ eſſe faventiſſimam, vel domeſtica quemque docet experientia. Cauſſam hujusce rei in ipſa cerebri fabrica quærendam eſſe medici urgent.

Quam aptum ſtudium linguarum ſit ingenio puerili, teſtatur innumeris exemplis hiſtoria. Exemplo eſſe poteſt JOHANNES PHILIPPUS BARATIER qui ætatis ſuæ anno quarto linguæ Germanicæ & Gallicæ, quinto Latinæ, ſexto Græcæ & Hebraicæ, octavo denique Arabicæ, Syricæ & Chaldaicæ cognitionem tenebat. Item *ſilius* TANAQUILIS FABRI, qui puer tredecim annorum natus Homerum memoriter recitare valebat.

Nec quĩſquam dicat, hoc ſtudium, ſi modice adhibeatur, corpus puerile debilitare, præmaturamque arceſſere mortem, nam experientia teſtatur, multos (*Grotium* verbi gratia & *Hallerum* licet nominare) quamvis valde mature literis ſtuduerint ac poſtea quoque eas diligentiffime per totam vitam tra-

tractaverint, ad justam tamen ætatem pervenisse, senesque demum diem obiisse supremum.

Nec parum noboris sententiæ nostræ, qua studium linguarum pueris commendamus, inde accedit, quod experientia docet, adolescentes juvenesque, qui pueri studium linguarum neglexerunt, raro postea ad veram genuinamque earum cognitionem, inprimis quoad pronunciationem pervenire valere. Quod quis miretur? Nam uti:

Fertilis, assiduo qui non renovetur aratro,

Nil, nisi cum spinis gramen, habebit ager:

&: *Tempore qui longo steterit, male curret, & inter
Carceribus missos ultimus ibit equus. (e);*

sic etiam ingenium puerorum quasi diuturniore rubigine læsum torpet & fit multo, quam fuit ante vividius.

Quoniam itaque nihil fere magnum habetur nihilque parvum, nisi respectu habito comparationis inter plura ejusdem generis, ac quoniam adolescentia & juvenus (de cæteris enim ætatibus quæstio esse nequit) satis aptæ atque idoneæ non sunt ad studium linguarum urgendum; sequitur ut studium earum puerili ingenio maxime conveniens & accommodatum

B

tum

(e) Cfr. OVIDII TRIST. Lib. V. Eleg. XII. v. XXIII sqq.

tum haberi debeat. — Felix igitur is omnino salutetur, qui puer linguas scitu necessarias didicerit! Ars enim longa vita brevis. Opportunitate is majores in literis faciendi progressus gaudet longe uberiore, quam qui adolescens demum aut juvenis iis studere cogitur.

§. IV.

Quia jam vidimus, ætatem puerilem aptissimam esse atque maxime idoneam ad studium linguarum persequendum; restat, ut pro viribus disputemus de iis, quæ observanda sunt, ut studium hoc ingenium puerile non nimis gravet, h. e. qualis Methodus docendi linguas præferri debeat.

Facultates viresque animi humani sine ope aliorum excoli feliciter non posse, docet experientia. Pueros itaque id acturos, ut linguas facile simul solideque discant, doctores sapientem discendi methodum observare faciant; ex qua quam vehementer successus pendeat, facile intelligitur. Audiamus itaque fidelia experientiæ consilia & testimonia. Quænam sunt ipsa? Linguam quamcunque ita felicissime & facillime disci, si mature & jugiter illa loquentes & legentes audiantur; si pueri simul eam ipsi adhibere frequenter & diligenter tentent; si constanter huic studio operam dare pergant; si denique ad loquendi studium legendi & scribendi diligentiam ad-
jun-

jungant. Res & ideæ semper cum verbis simul ar-
ripiendæ exhibeantur. Materiæ discipulis objiciantur,
quas ad se pertinere vident, ex quibus considerandis
vel voluptatem vel fructum percipiant. Et sic porro.

Qui igitur præceptor discipulos suos sapienti
methodo ad veram uberemque linguarum cognitionem
ducere voluerit, is meminisse debet, memoriam eorum,
quæ adjuvari debet, haud esse nimis onerandam &
lassandam. Onerat autem præceptor memoriam
discipulorum suorum, cum turbam verborum
nominumque illis ediscendam mandat, quibus
respondentes ideas, per explicationem perspicuam,
illis notas non reddit; cum compendium quoddam
Grammatices, in quo propositas regulas universales,
parum lucide expressas, sine prævia illarum
explicatione & per exempla idonea adjecta
illustratione, illis perlegendum tradit. Ita enim
constituti omnes sumus, ut rem, quam clare non
intelligimus, nec nisi ægre & difficulter in memoria
retinere valeamus.

Ad memoriam vero puerorum, peregrinam
linguam discere aventium, adjuvandam vehementer
pertinet, ut vernaculæ ratio diligenter in partes
vocetur: a qua igitur examinanda & Grammatices
cognoscenda initium fieri debet: quo ipso multum
tædii alias devorandi cavetur. — Hoc ipsum olim ne-

gligebatur; quare etiam tota fere vita in linguis discendis peregrinis moleste consumebatur, & vera earum cognitio vix tamen comparabatur. Inprimis Latinæ linguæ inde multum invidiæ accrevit: cui omnis ille labor, qui Grammaticæ universalis præceptis discendis impendebatur, temere adscriptus fuit, indeque præcipua ejus difficultas arguebatur: quæ multo vîsa fuisset minor, si apparatus omnis Grammaticus, & communia linguarum præcepta familiaria antea reddita fuissent, & inde ad peculiarem ejus indolem discendam transire potuisset. — Cognitionem itaque vernaculæ diligentem, tot etiam aliis nominibus commendatissimam, studio linguarum peregrinarum præmitti debere, summo urgemus jure.

§. V.

Deinde maximi interest, ut præceptor discipulos ad cognitionem linguarum ducere volens meminerit, id quod homines libenter & gaudenti animo non faciunt, raro illis bene succedere. Unde non duriter & ferociter, ut sæpe fit, sed amice, hilari-ter & benigne eos doceat oportet. Illos enim non solum amant pueri doctores, sed etiam ad præcepta illorum diligentius attendunt, eaque memoria fide-
liori recondunt. Quod si de omnibus valet rebus, quanto magis in rebus tractandis per se minus jucundis, quale est studium linguæ peregrinæ? A quo quicquid illis ingratum discipulis atque odiosum red-
dere

dere valet, qualis est nimia doctoris severitas, austeritas & rigor, abesse longissime debet.

Ad praecepta, (ut illuc, unde digressa est, referat se oratio) quae amice hilariter & benigne proponit doctor, pueros lubenter attendere, omnes uno quasi ore consentiunt. Cum vero praeceptorum multa sint subtiliora, ut pueris sit difficile ea intelligere, quibus jam adminiculis praeceptor, ut tenebras has propulset, uti debeat, summo quis jure quaerat? *Exemplis*, respondemus, idoneis adducendis praeceptiones suas semper illustret. Exemplorum usum uberrimum esse atque praeclarum, experientia quotidiana docet, imprimis in docendis pueris. Recte enim *SENECA*: *Longum iter est per praecepta, breve & efficax per exempla*; de qua eadem re Grammaticus recte: Moneo, inquit, igitur paedagogos, ut non modo facienda, sed etiam faciendo discipulos doceant; suum quisque alloquatur gregem, ut olim Dædalus Icarum suum: me duce carpe viam; ne discipuli in linguarum dumetis exspatiantur soli.

Exempla idonea illustrare, axioma est nulla egens demonstratione. Unde vero sumenda sint, alienum ab hoc loco non sit paucis monere.

Exempla nempe idonea sumantur ex rebus puero notis, jucundis & pulchris. — Res, unde exempla sumuntur, notas esse pueris debere, facile patet. Alias enim nullam ad illustrandum loca obscura vim

habere possunt. Uti mensura, qua aliquid metiamur, notæ esse debet magnitudinis, sic etiam res, quæ materiam præbeant exemplis, pueris familiares sint, necesse est. Si autem quæras, quænam res pueris maxime notæ sint, respondemus: quæ sensibus eorum obviæ sunt, quæ eos circumdant, cum quibus quotidie versantur.

Maximi porro momenti in puero docendo erunt exempla, si sumantur ex rebus *pulcris* eique *jucundis*. Nam omnes ad ea, quæ delectant, lubentius attendimus, quam ad ea, quæ aut displicent aut insipida sunt. Hinc præceptoris est studere, ut cognoscat quænam res pueris maxime placere soleant. Quæcunque sensibus blandiuntur, cupediæ, res colorum pulcritudine insignes, animalia domestica, aves, instrumenta lusoria (ut pila, trochus, arcus, & sic porro) pueris plerumque in deliciis sunt; quare etiam ad exempla ex iis sumpta lubenter attendunt. Prima enim ætate homines fere toti sensuales sunt, ac imprimis oculorum sensus est acerrimus: quare & sic valet illud HORATII:

*"Segnius irritant animos demissa per aures,
"Quamquæ sunt oculis subjecta fidelibus."*

Copia etiam rerum jucundarum pulcrarumque a poëmatibus egregiis comparari potest: quæ res etiam abstractas & intellectui proprie dicatas reddunt sensuales easque ad phantasiâ admovent, ut quasi oculis sentiantur.

Ut

Ut vero exempla ad illustrandum prodesse eo felicius possint, explicanda sunt, & linguæ utriusque mos comparandus. Hinc enim efficitur, ut pueri non modo facile intelligant regulas linguæ discendæ, verum etiam videant, quænam vernacula verba phrasæque peregrinis illis respondeant, quæ non, quod ipsum in Auctoribus explicandis magno illis erit adjuvamento.

Ista exempla si præceptor, ut fas est, talia simul delegerit, quæ sapientiam & honestatem commendent & ad mores emendandos pertineant; duplicem discipulis poterit fructum afferre, mentem memoriamque utilium rerum cognitione ditare, præjudiciorum vim minuere & virtutis studium instillare.

Sed vero, omnis hæc opera frustra sumetur, nisi pueri ipsi fuerint aut reddantur dociles & industrii. Quanta vis industriæ sit, docet experientia quotidiana. Opes, artes, scientiæ, boni mores & salus publica eam comitantur; ignaviam vero paupertas, ignorantia, errores, vitia, ac summa tandem miseria. Hoc idem suo modo valet de linguarum Studio. — Hinc cujusvis præceptoris est, omni in id incumbere nisu, ut industriam excitet discipulorum suorum. Quod ipsum, quomodo effecturus sit, in sequentibus docebimus. Nunc monuisse sufficiat, sollicitè esse cavendum, ne, dum excitare studia eorum conatur, eos prægravet, lasset & affligat: quod faciunt præceptores, qui aut cogunt eos per se suoque Marte
fine

/p
 sine allata iis ope discere, aut jubent eos, sæpe aspe-
 ris verbis, lectiones suas ægre intellectas memoriæ
 mandare; qui cum illis neque familiariter conver-
 santur, neque eos nisi tristibus verbis alloquuntur.
 Quo sit, ut negligentiae sese, abjecta proficiendi spe,
 tradant. Contra boni præceptoris est, discipulis suis,
 quoties opus fuerit, auxilio benigne venire. Uti
 milites pugnando fessi & ab hostibus jam fere victi,
 dum vident duces sibi suos adesse & sese iisdem pe-
 riculis acriter objicere, animum recuperant & stre-
 nue cum hostibus concurrunt; sic pueri, dum in lin-
 guarum dumetis errantes præceptores suos sibi au-
 xiliatrices corrigere manus vident, & ipsi ad vires
 adhibendas & industriam augendam excitantur. Ca-
 vebit vero doctor, ne ita ad discipulorum operam
 adjuvandam promptus sit, ut ipsi nihil opus habeant
 studii ac laboris adhibere; quod est quasi pulvinar i-
 gnaviæ eorum subicere, atque a diligentia eosdem
 avocare: in quod alterum extremum multi prola-
 buntur, parentum insipientium sic satisfacturi defi-
 derio,

Postulat jam ordinis ratio & promissio data, ut
 de ratione excitandæ industriæ pluribus dicatur.

